

AKVAREL BO'YOQLARINING TURLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Abduvohidova Sabina Zokir qizi

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti assistent o'qituvchisi

Bazarova Feruza G'ayrat qizi

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti assistent o'qituvchisi

Аннотация: В данной статье представлена информация об истории происхождения акварельных красок, ее видах, характеристиках акварельных красок при их использовании в живописи, способах их применения в живописи, на что следует обратить внимание при выборе акварельных красок.

Ключевые слова: Жидкая акварель во флаконах, твердая акварель на плитке, полутвердая акварель в кюветах, жидкая акварель во флаконах.

Annotatsiya: Ushbu maqolada akvarel bo'yoqlarning kelib chiqish tarixi, uning turlari, rangtasvirda ishlatilishda akvarel bo'yoqlarining o'ziga xususiyatlari, rassomchilikda ularning qo'llanish uslublari, akvarel bo'yog'ini tanlashda nimalarga ahamiyat berish kerakligi haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.

Kalit sozlar: Shishalardagi suyuq akvarel, plitkalardagi qattiq akvarel, kyuvetlarda yarim qattiq akvarel, Shishalardagi suyuq akvarel.

Akvarel bo'yoqlari eng murakkab rasm ishlash usullaridan biri hisoblanadi. Bu texnika maxsus ta'rifni talab qilmaydi, chunki har bir kishi, hatto san'atdan uzoq bo'lgan odam uchun ham, texnikaning akvarel bo'yoqlaridan foydalanish farq qilishi aniq bo'ladi. Shu sababdan ham, ko'plab boshlang'ich rassomlarda ushbu materialning xususiyatlari haqida savol tug'iladi, hamda, ushbu turdagi bo'yoq bilan ishlashning barcha nozik tomonlarini o'rganish istagi paydo bo'ladi.

Darhaqiqat, biz ko'pincha "rassom akvarelda ijod qiladi" degan iborani eshitamiz. Bu shuni anglatadiki, u akvarel bo'yoqlari bilan ishlaydi, ammo ta'rifi bo'yicha akvarel tasviriy san'atning alohida bir texnikasi. Akvarel bo'yog'ida ishlashning asosiy xususiyatlarga ranglar jilosining boyligi, ranglar aralashmasi yordamida turli shakllar hosil bo'lishi, fon sifatida oq rangning ustun ahamiyati va rasmlarda zarbalar bilan qoldirilgan relyefning yo'qligi kiradi.

Akvarel fransuzcha (frans. aquarelle), asli lotincha (aqua) — suv degan ma'noni anglatadi. Akvarelda rasm ishlash birinchi bo'lib Xitoyda qog'oz paydo bo'lgandan so'ng yuzaga kelgan. Bo'yoqlar ixtiroi milodiy II asrning boshlariga to'g'ri keladi. Ammo ba'zi ma'lumotlarga ko'ra, akvarel bo'yoqlari birinchi marta Misrda qo'llanilgan, shuning uchun bu masalada tarixchilar o'rtasida hozirga qadar munozaralar davom etmoqda. Xitoy akvarellari san'atning alohida yo'nalishi hisoblanadi, chunki akvarel

bo'yoqlari bilan chizilgan rasmlar nafaqat qog'oz yuzsiga, balki turli matolar yuzsiga ham yozilgan.

Rassomlik san'atida ko'p ishlatiladigan, suvda oson eriydigan bo'yoq turi bo'lib, turli janrdagi rangtasvir asarlarini bajarish uchun qulaydir. Akvarel bo'yog'ining o'ziga xos xususiyati shundaki bo'yoq tiniq va rangdor, ranglari sof hamda shaffofdir, akvarel bo'yogi bilan rangtasvir ishlaganda odatda oq bo'yoq ishlatilmaydi, bunda oq qog'oz bo'yoq vazifasini bajaradi, bo'yoq qog'oz sirtiga yupqa qatlam bo'lib yotadi, bu qatlam nurni yaxshi o'tkazadi. Shuning uchun rangtasvir yuzasi silliq bo'lmagan oq tarshon qog'oziga ishlansa maqsadga muvofiq bo'ladi. Akvarel bo'yog'ida rasm ishlanganda rangsurtmalar va rang qatlamlari xususiyati hisobga olinishi kerak. Har bir bo'yoqning o'z ishlash texnikasi bo'lgani kabi akvarel bo'yog'ining ham texnikasi mavjud. Moy bo'yoq to'q rangdan ochga qarab ishlansa, akvarel och rangdan to'q ranga qarab ishlanadi.

Akvarel bo'yoqlarining xususiyatlari

Akvarel bo'yoqlari tarkibiga quyidagilar kiradi:

- pigment;
- arab yelimi;
- qo'shimcha aralashmalar.

Pigment, bo'yoq vazifasini bajaradi. U bo'yoqqa pasta suspenziyasi sifatida qo'shiladi. Birlashtiruvchi element tabiiy arab yelimi bo'lishi shart. Arab yelimi quritilgan sharbatlardan hosil bo'lgan qattiq akatsiya qatronidir (smolasi). Bundan tashqari, bo'yoqlarga fenol mog'ordan himoya qilish uchun antiseptik sifatida qo'shiladi. Suv akvarel bo'yoqlarining erituvchisidir. U ishlab chiqarishda ham, to'g'ridan-to'g'ri qo'llashda ham qo'llaniladi.

Akvarelning turlari.

Biz oddiy asalli akvarellarni bolalikdan bilamiz, ulardan barcha maktab o'quvchilari rasm chizish darslarida keng foydalanadilar. Badiiy ijodda samarali ish yuritish uchun esa ularning yanada sifatliroq turlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Chunki bo'yoqlar bir-biridan nafaqat rangi yoki tarkibidagi qo'shimchalar bilan ham farq qiladi. Ular turli shakl va turlarda bo'ladi, u yoki bu turni tanlash faqat rassomning imkoniyati va bo'yoqning afzalliklariga bog'liq.

Plitkalaridagi qattiq akvarel.

Ko'pincha bo'yoq qattiq plitkalar shaklida sotiladi. Uni ishlab chiqarishda suyuqlik mustahkamligi qoliplarga quyiladi va maxsus usulda quritiladi. Masalan, asosiy ranglarni ko'proq va kam ishlatiladigan bo'yoqlarni esa ozroq miqdorda sotib olish mumkin. Quruq akvarel nafaqat turli hajmda, balki turli shakllarda ham bo'lishi mumkin. Bu juda qulay, chunki plitkalar planshetga joylashtirilishi kerak. Ushbu bo'yoqlarni ishlatish juda oson bo'lgani uchun saqlanishiga alohida talab qo'yilmagan.

Badiiy ijod olamiga endi kirib kelyotgan yangi boshlanuvchilar uchun quruq akvarel tavsiya etiladi. Biroq, bu turdagi bo‘yoq yordamida ham siz kerakli bo‘lgan chiroyli rang tuslarini olishingiz mumkin.

Kyuvetlarda yarim qattiq akvarel

Yarim qattiq holatdagi bo‘yoqlar har bir rassomning ishlashi uchun asosiy material hisoblanadi. Kyuvetlarni to‘plam bilan yoki alohida sotib olish ham mumkin. To‘plamda bo‘yoq sotib olish maqsadga muvofiqdir, chunki kyuvetlar planshet rolini o‘taydigan plastik g‘ilof bilan birga keladi. Chizishni boshlash uchun mo‘yqalam va stakanda suv hozirlanadi.

Kyuvetlardagi bo‘yoqlarni aralashtirish tavsiya etilmaydi, aks holda ular iflos bo‘ladi shuning uchun qo‘shimcha palitradan foydalanish tavsiya etiladi. Yarim qattiq akvarel ko‘plab rassomlar tomonidan ma‘qullanadi, chunki undan yorqin ranglar hosil qilish mumkin, shuningdek u har qanday akvarel qog‘oziga juda mos keladi. Idishlardagi akvarellar ko‘pincha plener mashqlarida ochiq havoda rasm chizishda foydalanish uchun yetarlicha qulaydir.

Siqma g‘ilofdagi akvarel.

Pasta bo‘yog‘i yarim qattiq akvarelga tenglashadi, chunki u sof va jonli rang hosil qilish xususiyatiga ham ega. Odatda, siqma akvarel katta hajmda tayyorlanadi, shuning uchun rassomlar bu turdagi bo‘yoqni katta formatli ish uchun tanlaydilar, chunki bo‘yoq yuzaning o‘rtasida tugamasligi lozim. Siqma akvarel g‘ilofidagi bo‘yoqlar bir-biri bilan faqat palitra yuzasida aralashtiriladi. Siqma akvarel germetik yopilganligi sababli, bo‘yoqlar yaxshi saqlanadi. Ularni ishga tayyorlash uchun palitraga keraklicha qo‘yiladi va unga bir necha tomchi suv tomizish kifoyadir.

Agar to‘planning rangi tugasa, unga solish uchun pasta holatdagi akvarel bo‘yog‘inini ham alohida sotib olish mumkin.

Ammo yumshoq akvarelning mustahkamligi suyuq smetanaga o‘xshaydi va bo‘yoq boy va yorqin pigmentni o‘z ichiga oladi. Naychadagi bo‘yoq oldindan tayyorlangan kyuvetaga yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri palitraga siqiladi. Bo‘yoq qurib qolgan hollarda uni qayta ishlatish mumkin, bo‘yoqni suv bilan namlash va aralashtirish kifoya.

Shishalardagi suyuq akvarel

Bo‘yoqlarning shisha idishda yoki plastik idishlarda saqlanadigan tayyor holatdagi turlari mavjud, lekin zarur bo‘lsa ularning yorqinligini yoki ranglarning to‘yinganligini kamaytirish uchun suv bilan suyultirish ham mumkin.

Suyuq akvarelni boshqa turlarga qaraganda sifatli yoki sifatsiz deb bo‘lmaydi, lekin bunday bo‘yoq vositasida rang topish quruq akvareldan ko‘ra ancha samarali va sifatli. Shisha idishlardan foydalanish qulayligi ishlab chiqaruvchiga bog‘liq, ko‘pincha idishlarda dispenser mavjud bo‘lib, uning yordamida siz palitraga to‘g‘ri nisbatda bo‘yoq qo‘shishingiz mumkin. Bo‘yoq sifatida suyuq akvarel klassik rasm texnikasi, shuningdek, bezak uchun ham juda yaxshi.

Bolalar uchun akvarel

Yuqorida aytib o‘tilganidek, yosh bolalar uchun mo‘ljallangan akvarel har bir o‘quvchiga tanish. Bolalar akvarellarining tarkibi faqat tabiiy moddalarni o‘z ichiga oladi, shu jumladan makkajo‘xori yelimi, pigment, shakar va asaldan iborat. Bu bo‘yoq o‘quvchilarning tasviriy san‘at darslarida rasm ishlashi uchun qulay, ammo bu rassomchilik ishlarida rangatsvir kompozitsiyalarini chizishda samara bermaydi chunki ko‘plab imkoniyat va xususiyatlarga ega emas.

Akvarel bo‘yoqlarini qanday tanlash mumkin degan muammo paydo bo‘ladi. Bajariladigan tasvirning qaysi darajada ekanligiga qarab, ularni sotib olayotganda akvarellarning ma‘lum parametrlariga e‘tibor berishingiz kerak bo‘ladi.

- sifati;
- Ranglar qatori;
- chidamlilik darajasi;
- shaffoflik;

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. <https://kovaleva.gallery/akvarelnye-kraski>
2. Beda G. V. “Slovar spetsialnix terminov v jivopisi”;
3. I.U.Izbasarov, G. A. Mahkamova, Rangtasvir. O‘quv qo‘llanma Samarqand 2020 yil tahririy nashriyoti SamDU. 156 b
4. I.U.Izbasarov, G. A. Mahkamova, G.O. Sultanova “Tasviriy san‘at va o‘qitish metodikasi” o‘quv qo‘llanma Samarkand. 2021 tahririy nashriyoti SamDU. 176 b